بسم الله الرحمن الرحیم

وزارت معارف

دری

صنف پنجم

برای مکاتب پشتوزبان

سال چاپ: ۱۳۹۸ هـ . ش.

مشخصات کتاب

مضمون: دری

مؤلفان: گروه مؤلفان کتاب‌های درسی بخش دری نصاب تعلیمی

ویراستاران: اعضای دیپارتمنت ویراستاری و ایدیت زبان دری

صنف: پنجم (برای مکاتب پشتوزبان)

زبان متن: دری

انکشاف دهنده: ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی و تالیف کتب درسی

ناشر: ریاست ارتباط و آگاهی عامهٔ وزارت معارف

سال چاپ: ۱۳۹۷ هجری شمسی

ایمیل آدرس: curriculum@moe.gov.af

پیام وزیر معارف

اقرأ باسم ربک

سپاس و حمد بیکران آفریدگار یکتایی را که بر ما هستی بخشید و ما را از نعمت بزرگ خواندن و نوشتن برخوردار ساخت، و درود بی‌پایان بر رسول خاتم- حضرت محمد مصطفی ﷺ که نخستین پیام الهی بر ایشان «خواندن» است.

چنانچه بر همه‌گان هویداست، سال ۱۳۹۷ خورشیدی، به نام سال معارف مسمی گردید. بدین ملحوظ نظام تعلیم و تربیت در کشور عزیز ما شاهد تحولات و تغییرات بنیادینی در عرصه‌های مختلف خواهد بود؛ معلم، متعلم، کتاب، مکتب، اداره و شوراهای والدین، از عناصر شش‌گانه و اساسی نظام معارف افغانستان به شمار می‌روند که در توسعه و انکشاف آموزش و پرورش کشور نقش مهمی را ایفا می‌نمایند. در چنین برهه سرنوشت‌ساز، رهبری و خانوادهٔ بزرگ معارف افغانستان، متعهد به ایجاد تحول بنیادی در روند رشد و توسعه نظام معاصر تعلیم و تربیت کشور می‌باشد.

از همین‌رو، اصلاح و انکشاف نصاب تعلیمی از اولویت‌های مهم وزارت معارف پنداشته می‌شود. در همین راستا، توجه به کیفیت، محتوا و فرایند توزیع کتاب‌های درسی در مکاتب، مدارس و سایر نهادهای تعلیمی دولتی و خصوصی در صدر برنامه‌های وزارت معارف قرار دارد. ما باور داریم، بدون داشتن کتاب درسی باکیفیت، به اهداف پایدار تعلیمی در کشور دست نخواهیم یافت.

برای دستیابی به اهداف ذکرشده و نیل به یک نظام آموزشی کارآمد، از آموزگاران و مدرسان دلسوز و مدیران فرهیخته به‌عنوان تربیت کننده‌گان نسل آینده، در سراسر کشور احترامانه تقاضا می‌گردد تا در روند آموزش این کتاب درسی و انتقال محتوای آن به فرزندان عزیز ما، از هیچ نوع تلاشی دریغ نورزیده و در تربیت و پرورش نسل فعال و آگاه با ارزش‌های دینی، ملی و تفکر انتقادی بکوشند. هر روز علاوه بر تجدید تعهد و حس مسؤولیت پذیری، با این نیت تدریس راآغاز کنند، که در آیندهٔ نزدیک شاگردان عزیز، شهروندان مؤثر، متمدن و معماران افغانستان توسعه یافته و شکوفا خواهند شد.

همچنین از دانش آموزان خوب و دوست داشتنی به مثابه ارزشمندترین سرمایه‌های فردای کشور می‌خواهم تا از فرصت‌ها غافل نبوده و در کمال ادب، احترام و البته کنجکاوی علمی از درس معلمان گرامی استفادهٔ بهتر کنند و خوشه چین دانش و علم استادان گرامی خود باشند.

در پایان، از تمام کارشناسان آموزشی، دانشمندان تعلیم و تربیت و همکاران فنی بخش نصاب تعلیمی کشور که در تهیه و تدوین این کتاب درسی مجدانه شبانه روز تلاش نمودند، ابراز قدردانی کرده و از بارگاه الهی برای آن‌ها در این راه مقدس و انسان‌ساز موفقیت استدعا دارم.

با آرزوی دستیابی به یک نظام معارف معیاری و توسعه یافته، و نیل به یک افغانستان آباد و مترقی دارای شهروندان آزاد، آگاه و مرفه.

دکتور محمد میرویس بلخی

وزیر معارف

فهرست عنوان‌ها

درس
اول

خدای مهربان!

شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند به قدرت و عظمت خداوند ﷻ بیشتر باورمند گردند.

پرسش‌ها

۱- آیا می‌دانید که جهان را کی آفریده است؟

۲- نعمت‌هایی را که خداوند ﷻ به ما بخشیده است، نام بگیرید.

ای نام تو بهترین سرآغاز   بی‌نام تو نامه کی کنم باز

خدای خوب و مهربان! می‌دانم که یکتا و یگانه‌ای، شریک و مانند نداری. به من عقل و هوش بخشیده‌ای تا خوب و بد را تمییز کنم؛ قدرت گپ‌زدن داده‌ای؛ چشم بخشیده‌ای تا ببینم و گوش داده‌ای تا بشنوم.

باور دارم که هیچ موجودی چون تو بر من مهربان نیست. از تو سپاس‌گزارم و شکرت را به جا می‌آورم.

خدای بزرگ! مرا هدایت کن تا به راه راست بروم و علم و دانش بیاموزم؛ تا سعادت دنیا و آخرت نصیبم گردد.

بخوان و بنویس

- متن درس را با معلم گرامی یکجا تکرار کنید.
- متن درس را به نوبت و با آواز بلند بخوانید.
- از حرف‌های زیر کلمه ساخته، روی تخته بنویسید.

- پ، ی، ا، م ....
- خ، و، ب ....
- هـ و، ش ....
- ت، و، ا، ن، ا ....

- کلمه‌های «مهربان، بهترین و سعادت» را به حرف‌ها تجزیه کنید.

- کلمه های زیر را در دسته‌های مربوط آن بنویسید:

گل، کلاه، دهن، مرچ، گوش،
کاهو، پیراهن، موی، سبزی

نبات	لباس	انسان

بشنو و بگو

- متن درس را که معلم گرامی می‌خواند، با دقت بشنوید.

محاورهٔ زیر را دو دو نفر تمرین کنید:

احمد از مکتب به خانه آمد و به خواهرش بنفشه سلام داد؛ بنفشه از او پرسید: امروز در مکتب چه خواندی؟

احمد: درس کتاب دری را که در بارهٔ خداوندﷻ است خواندیم.

بنفشه: درس امروز ما هم در مورد خداوندﷻ بود.

احمد: پس می‌دانی چرا خداوندﷻ را عبادت می‌کنیم؟

بنفشه: بلی، به خاطری که خداوندﷻ ما و تمام دنیا را پیدا کرده است و جز او کسی لایق عبادت نیست.

احمد: چگونه می‌توانم شکر نعمت‌های خداوندﷻ را به جا آورم؟

بنفشه: ما وقتی عبادت می‌کنیم، شکر نعمت‌های خداوندﷻ را به جا می‌آریم.

احمد: آفرین خواهر خوبم! درس را بسیار خوب یاد گرفته‌ای.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	تمییز	فرق کردن، تفکیک کردن	۲	سپاس‌گزار	شکرگزار

متن درس را در کتابچه‌های خود رونویس کنید و زیر حرف‌های (ا، چ، گ) خط بکشید.

درس دوم

پیامبر عزیز ما

هدف: شاگردان متن درس را درست بخوانند، بنویسند و پیرامون شخصیت حضرت محمد ﷺ آگاهی بیشتر به دست آورند.

پرسش‌ها

۱ – پیامبر بزرگ اسلام چه نام دارد؟

۲ – آیا می‌دانید کدام کتاب آسمانی به حضرت محمد ﷺ فرستاده شده است؟

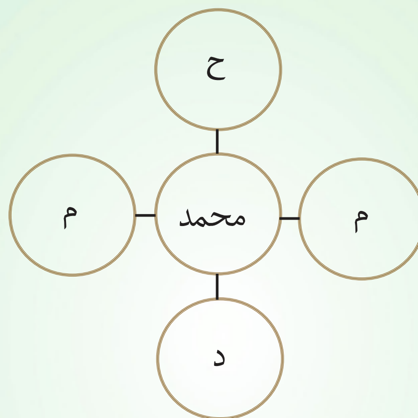
نام پیامبر گرامی ما حضرت محمد ﷺ است؛ وی در شهر مکه به دنیا آمد. نام پدرش عبدالله و نام مادرش آمنه بود. او بسیار امانت‌دار و درست‌کار بود، به همین دلیل به پیامبر ما «محمد امین» می‌گفتند. ما مسلمانان پیامبر خود را دوست داریم؛ به او احترام می‌گزاریم و از کارنامه‌های وی پیروی می‌کنیم.

بخوان و بنویس

- متن درس را بعد از معلم گرامی تکرار کنید.
- کلمه‌هایی را که حرف «پ» در آن‌ها به کار رفته است، از روی متن در کتابچه‌های خود بیرون‌نویس کنید.
- ابتدا کلمهٔ (محمد) را به حرف‌ها تجزیه کنید؛ بعد برای هر حرف، دو واژه روی تخته بنویسید.

- نام تصویرهای زیر را در کتابچه‌های خود بنویسید.

بشنو و بگو

- به خوانش متن درس با دقت گوش فرا دهید.
- چرا حضرت محمد ﷺ را امین می‌گفتند؟
- کدام کتاب آسمانی به حضرت محمد ﷺ نازل شده است؟

محاورۀ زیر را تمرین کنید:

بهار از حامد پرسید: می‌دانی پیامبر گرامی ما چه نام دارد؟

حامد: پیامبر ما حضرت محمد ﷺ نام دارد.

بهار: حامد جان! نام مادر پیامبر ما را می‌دانی؟

حامد: بلی، نام مادر پیامبر ما بی‌بی آمنه است.

بهار: حضرت محمد ﷺ در کجا به دنیا آمده است؟

حامد: او در شهر مکه به دنیا آمده است.

بهار: چرا حضرت محمد ﷺ را امین می‌گفتند؟

حامد: چون حضرت محمد ﷺ صادق، امانت‌دار و درست‌کار بود.

بهار: از معلومات خوبت سپاس‌گزارم.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا
۱	پیامبر	کسی که پیام را ببرد.
۲	درست‌کار	راست‌کار
۳	امین	امانت‌دار
۴	پیروی	فرمان‌برداری

کلمه‌های (پیامبر، محمد و مکه) را به حرف‌ها تجزیه کرده، در کتابچه‌های خود بنویسید.

درس
سوم

مکتب

شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و به فراگیری مهارت‌های زبان علاقه‌مند گردند.

پرسش‌ها

۱- در رسم بالا چه می‌بینید؟

۲- در مکتب چه را یاد می‌گیریم؟

ما هر روز به مکتب می‌رویم، در آن‌جا خواندن، نوشتن، علم و ادب را می‌آموزیم؛ با بسیاری از شاگردان دوست شده‌ایم و با هم یک‌جا درس می‌خوانیم.

مکتب ما جـــای قشنـــگ است

کـــتاب مـــا رنـگ به رنگ است

باغچهٔ مکتب ما پر از گلاب است

جویچه‌هاش صاف و پرآب اسـت

اگـر کـه درس‌خـوان شـویـم

بـه جـسـم خـود جـان شـــویم

رازق رویین

بخوان و بنویس

- متن درس را با معلم گرامی یکجا بخوانید.
- متن درس را با آواز بلند و به نوبت بخوانید.
- با توجه به متن درس بیت‌های زیر را تکمیل کنید و در کتابچه‌های تان بنویسید.

مکتب ما جـــای .... است   .... ما رنـگ بـه رنگ اسـت

باغچهٔ مکتب ما پر از .... است   جویچه‌هاش .... و .... است

- از حرف‌های (م، ک، ت، ب)، (ب، ا، غ، چ، ه) و (ق، ش، ن، گ) واژه‌های با معنا ساخته، روی تخته بنویسید.

- نام آنچه را در تصویرهای زیر می‌بینید روی تخته بنویسید.

بشنو و بگو

- ما چرا به مکتب می‌رویم؟
- در مکتب با کی‌ها آشنا می‌شویم؟
- درس خواندن چه ارزش دارد؟
- **محاورۀ زیر را دو دو نفر در صنف تمرین کنید:**

سهراب: رفتن ما به مکتب چه فایده دارد؟

آرش: در مکتب مطالب نو را یاد می‌گیریم و با دوستان جدید آشنا می‌شویم.

سهراب: شما در مکتب کدام مضمون‌ها را می‌خوانید؟

آرش: ما در صنف پنجم مضمون دری، پشتو، علوم دینی، ریاضی و ... را می‌خوانیم.

سهراب: در مکتب شما چه‌ها وجود دارد؟

آرش: مکتب ما باغچۀ سرسبز دارد که در آن درختان و گل‌های رنگارنگ وجود دارد.

سهراب: شما محیط مکتب تان را چگونه نگهداری می‌کنید؟

آرش: بلی، ما به محیط مکتب خود توجه داریم و از گل‌های آن نگهداری می‌کنیم.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا
۱	قشنگ	زیبا
۲	جسم	بدن
۳	جان	روح
۴	گلاب	نام یک نوع گل

شعر را در کتابچه‌های خود رونویس نموده، حفظ کنید.

درس چهارم

کتاب و کتابخانه

 شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و به مطالعه علاقه‌مند شوند.

پرسش‌ها

۱– در رسم چه می‌بینید؟

۲– مطالعهٔ کدام نوع کتاب‌ها را بیشتر دوست دارید؟

فاطمه دختر باهوش و درس‌خوان است. او روزی کتاب می‌خواند که دوستش رابعه به دیدنش آمد و از او پرسید: چه می‌خوانی؟ فاطمه پاسخ داد: دیروز یک کتاب را ازکتابخانهٔ مکتب به دست

آوردم، آن را می‌خوانم. دوست دارم در وقت بیکاری علاوه بر کتاب‌های درسی، کتاب‌های قصه، داستان، شعر و معلومات عمومی را هم بخوانم؛ زیرا مطالعه در زنده‌گی انسان‌ها اهمیت فراوان دارد و آگاهی ما را بیشتر می‌سازد. رابعه گفت: من هم می‌خواهم کم کم به مطالعه عادت کنم. از کجا می‌توانم کتاب به دست آرم؟ فاطمه پاسخ داد: کتاب‌ها را می‌توانی از کتابخانه‌های عامه، کتابخانهٔ مکتب و برخی کتابخانه‌های شخصی دوستان خود به دست آوری. رابعه از معلومات فاطمه خوش شده، از او سپاس‌گزاری نمود.

بخوان و بنویس

- متن درس را بعد از معلم گرامی تکرار کنید.
- متن درس را خاموشانه بخوانید.
- متن درس را با آواز بلند به نوبت بخوانید.
- جمله‌های زیر را درکتابچه‌های خود نوشته، آن‌ها را با استفاده از واژه‌های داخل چوکات تکمیل کنید.

۱- .... کتاب می‌خواند.

۲- رابعه .... خواند.

۳- احمد و محمود مجله ....

۴- دیروز سوسن درس .... بود.

خوانده
فاطمه
اخبار
می‌خوانند

واژه‌های (کتابخانه، سپاسگزار و معلومات) را به هجاها تجزیه نموده، روی تخته بنویسید؛

مانند: گوناگون گو- نا- گون

جمله‌های زیر را با کلمه‌های داخل چوکات تکمیل کرده بخوانید.

او کتاب .....

من کتاب...

تو کتاب...

آن‌ها کتاب...

خواندم
خواند
خواندی
خواندند

بشنو و بگو

- فاطمه مصروف چه کاری بود؟
- کی به دیدن فاطمه آمد؟
- چرا فاطمه کتاب‌های گوناگون را مطالعه می‌کند؟

محاورهٔ زیر را در صنف تمرین کنید:

احمد: محمد چه را می‌خوانی؟

محمد: یک مطلب را از مجله می‌خوانم.

احمد: در بارهٔ چیست؟

محمد: در بارهٔ ارزش مطالعه.

احمد: به به، چقدر خوب! می‌شود بلند بخوانی تا من هم بشنوم؟

محمد: بلی، چرا نه، مطالعهٔ کتاب‌های گوناگون برای انسان فایدهٔ زیاد دارد. سطح دانش او را بلند می‌برد و در مورد موضوعات مختلف معلومات حاصل می‌کند. مطالعه ذخیرهٔ واژه‌ها را در ذهن بیشتر می‌سازد و به انسان کمک می‌کند تا راه بهتر زنده‌گی کردن را یاد بگیرد. برای هر انسان لازم است تا خود را به مطالعه عادت داده، همه‌روزه مدتی از وقت خود را صرف مطالعه نماید.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا
۱	باهوش	هوشیار، آگاه
۲	گوناگون	قسم قسم

واژه‌های (کتاب، کتابخانه و مطالعه) را در جمله‌های مناسب به کار برده، در کتابچه‌های خود بنویسید.

درس
پنجم

همکاری در صنف

شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و در مورد اهمیت همکاری و کارهای باهمی معلومات به دست آورند.

پرسش‌ها

۱ - در رسم بالا چه می‌بینید؟

۲ - چگونه می‌توان یک صنف درسی پاک داشت؟

۳ - کی تا حال در تنظیم صنف سهم گرفته است؟

امروز خالد از همه زودتر به صنف آمد. کلکین‌ها را باز کرد تا هوای تازه داخل اتاق شود. میزها و چوکی‌ها را منظم ساخت. در این وقت هماو همایون آمدند آن‌ها کاغذهای بیکاره را از روی صنف جمع کردند

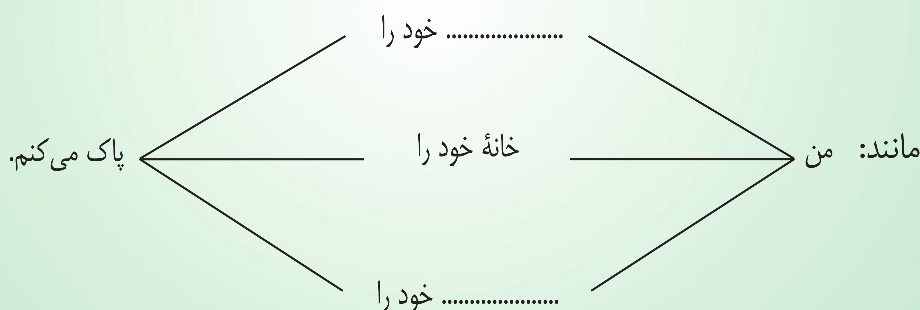

و در زباله‌دانی انداخـتند. تختـه را پاک کردند. تباشیر و تخته‌پاک را در جای آن گذاشتند. وقتی معلم به صنف آمد از کار، هما و همایون بسیار خوش شده از آن‌ها سپاسگزاری کرد و شاگردان دیگر را نیز برای همکاری بر یکدیگر در خواندن درس‌ها و کارهای صنف تشویق کرد.

بخوان و بنویس

- درس را خاموشانه بخوانید.
- درس را بعد از معلم گرامی تکرار کنید.
- متن درس را به نوبت با آواز بلند بخوانید.
- جمله‌های زیر را در کتابچه‌های خود بنویسید و بعد آن‌ها را با استفاده از کلمه‌های(مکتب، صنف و خانه) تکمیل کنید.

- کلمه‌های (زباله‌دانی، تباشیر و تخته‌پاک) را روی تخته بنویسید.
- سه سطر متن درس را در کتابچه‌های تان املا بنویسید.

بشنو و بگو

- کی زودتر از همه به صنف آمده بود؟
- چرا معلم خالد، هما و همایون را تشویق کرد؟
- به نظر شما، کار خالد چه نوع کاری بود؟
- **محاورهٔ زیر را در صنف تمرین کنید:**

معلم از شاگردان پرسید: امروز صنف تان بسیار منظم است. کی صنف را پاک و تمیز کرده است؟

شاگردان پاسخ دادند: خالد، هما و همایون.

معلم: خالد جان! امروز وقت آمده بودی؟

خالد: بلی.

معلم: چرا وقت آمده بودی؟

خالد: به خاطر اینکه صنف را تنظیم و پاک کنم، بعد هما و همایون نیز آمدند.

معلم: خوب، پس بگو چه کردید؟

خالد: کلکین‌ها را باز کردیم و میز و چوکی‌ها را منظم ساختیم؛ بعد تخته را پاک کرده، تباشیر و تخته‌پاک را در جای آن گذاشتیم.

معلم: آفرین پسرم! امروز کارهای خوبی را انجام داده اید. بعد از این تمام هم‌صنفی‌هایت باید مانند تو در پاکی و نظافت صنف سهم بگیرند.

خالد: تشکر از تشویق شما.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا
۱	همکاری	باهم کار کردن
۲	تشویق	آفرین گفتن
۳	تمیز	پاک، پاکیزه

شاگردان عزیز! درس جدید را در کتابچه‌های خود رونویس کنید.

درس
ششم

میلهٔ گل سرخ

شاگردان درس را درست بخوانند، بنویسند، پیرامون میله‌های سنتی و فرهنگی کشور آگاهی حاصل کنند.

پرسش‌ها

۱ – آیا می‌دانید فصل بهار بعد از کدام فصل می‌آید؟

۲ – میلهٔ گل سرخ در کدام فصل برگزار می‌گردد؟

۳ – مردم ما در میلهٔ گل سرخ چه می‌کنند؟

روز اول سال را که اولین روز بهار است، نوروز می‌گویند. در کشور ما این روز را خجسته می‌دانند و میله می‌گیرند.

در بعضی از ولایت‌ها؛ به خصوص در ولایت بلخ میله‌یی را به نام

گل سرخ برگزار می‌کنند.

در این روز مردم خوشی می‌کنند، لباس پاک می‌پوشنـد و برای میله به تپه‌ها و یا به باغ‌ها می‌روند و آمدن بهار را مبارک‌باد می‌گویند.

در نـوروز دهقـانان به خاطر زیبایی و سرسبزی قریه‌ها و شهرهایشان نهال‌شانی می‌کنند، سایر مردم ما نیز در نهال‌شانی و سرسبزی شهر، کوچه و ده سهم می‌گیرند.

پختن سمنک نیز یکی از رسم هایی است که در هنگام نوروز آن را انجام دهند.

بخوان و بنویس

- درس را خاموشانه بخوانید.
- متن درس را بعد از معلم محترم تکرار کنید.
- متن درس را با آواز بلند و به نوبت بخوانید.
- متضاد کلمه‌های زیر را از چوکات انتخاب کنید و روی تخته بنویسید.

۱- خوشی ....

۲- پاک ....

۳- روز ....

شب
غم
کثیف

- ضدمعنای کلمه‌های زیر را پیدا کرده، در کتابچه‌های خود بنویسید.

۱- خجسته ....   ۲- زیبا ....

۳- می‌کنند...............   ۴- سرسبز ....

بشنو و بگو

- مفهوم درس را به نوبت بگویید.
- روز اول سال را به نام چه یاد می‌کنند؟
- در روز اول سال دهقانان چه می‌کنند؟
- مردم ما در اول سال به کجا می‌روند؟
- **محاورهٔ زیر را دو نفر در صنف تمرین کنند:**

جمشید از یما پرسید: روز اول سال به چه نام یاد می‌شود؟

یما: روز اول سال به نام نوروز یاد می‌شود.

جمشید: در نوروز کدام میله برپا می‌شود؟

یما: در نوروز میلهٔ گل سرخ برپا می‌شود.

جمشید: در این روز مردم چه می‌کنند؟

یما: در این روز مردم به سرسبزی محیط خود کار می‌کنند و نهال‌شانی می‌کنند.

جمشید: اطفال در این روز چه می‌کنند؟

یما: لباس پاک می‌پوشند و برای میله، بالای تپه‌ها و یا در باغ‌ها می‌روند.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا
۱	خجسته	نیک
۲	میله	گردش و تفریح
۳	سایر	دیگر

واژه‌های (نوروز، سرسبز، بهار و نهال) را در جمله‌های مناسب به کار برده، در کتابچه‌های خود بنویسید.

درس
هفتم

اخلاق خوب

شاگردان درس را درست بخوانند، بنویسند و در بارۀ اخلاق خوب آگاهی بیشتر به دست آورند.

پرسش‌ها

۱ – در رسم چه می‌بینید؟

۲ – اخلاق خوب چه را می‌گویند؟

۳ – ما، در برابر فقرا و اشخـاص نادار چه رویه‌یی باید داشته باشیم؟

ما باید همیشه بکوشیم تا برای داشتن زنده‌گی بهتر، اخلاق خوب را جزء رفتار خود سازیم. اخلاق خوب شامل کارهایی؛ چون: امانت‌داری، درست‌کاری، احترام به بزرگان، شفقت بر کودکان،

فرمان‌برداری از پدر و مادر، گذشت، تحمل، وفا به عهد، خبرگیری از بیماران و غیره می‌باشد.

انسانی که دارای اخلاق نیکو باشد، همه او را دوست می‌دارند؛ در بین مردم از عزت و حرمت زیاد برخوردار می‌باشد و برای خود، خانواده و مردم مفید واقع می‌شود.

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید.
- متن درس را به نوبت با آواز بلند بخوانید.
- از حرف‌های زیر کلمه‌های معنادار ساخته، روی تخته بنویسید.

● ا، خ، ل، ا، ق .... ● ر، ا، س، ت، ک، ا، ر، ی.........

● ش، ف، ق، ت .... ● گ، ذ، ش، ت ....

- واژه‌های (نیک، خوب، تحمل و احترام) را در جمله‌های مناسب به کار برده، در کتابچه‌های خود بنویسید.

بشنو و بگو

- اخلاق خوب، یعنی چه؟
- داشتن روش و رفتار نیک در زنده‌گی چه ارزش دارد؟
- داشتن اخلاق نیک برای انسان چه فایده دارد؟
- **محاورۀ زیر را در صنف تمرین کنید:**

ناصر به نادر گفت: دیروز پیرمردی را دیدم که بار گرانی را با خود می‌برد. بار را از پیش او گرفتم و تا نزدیک خانه‌اش بردم، او خیلی خوشحال شد و مرا دعا کرد.

نادر: کار نیکی انجام دادی که نشان‌دهندۀ اخلاق نیک تو است.

ناصر: این یک کار کوچک بود، آیا می‌تواند شامل اخلاق نیک شود؟

نادر: بلی دوست عزیز، رفتار خوب، امانت‌داری و راست‌کاری همه شامل اخلاق نیک اند.

ناصر: دیگر کدام کارها شامل اخلاق نیک اند؟

نادر: احترام به بزرگان، شفقت بر کودکان، گذشت، تحمل، وفا به عهد و کمک به بیچاره‌گان همه شامل اخلاق نیک می‌باشند.

ناصر: تشکر برادرم، من دوست دارم این کارها را جزء رفتار روزانۀ خود بسازم.

نادر: انسان دانا باید این گونه روش را اختیار کند.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا
۱	شفقت	مهربانی
۲	رفتار	روش، طرز
۳	تحمل	بردباری
۴	فرمان‌برداری	اطاعت، امر و فرمانی را اجرا کردن
۵	حرمت	ارزش، احترام
۶	عهد	پیمان، وعده

متن درس را در کتابچه‌های خود رونویس کنید.

درس
هشتم

آداب غَذا خوردن

شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و پیرامون آداب غذا خوردن معلومات به دست آورند.

پرسش‌ها

۱ – در رسم چه می‌بینید؟

۲ – پیش از خوردن غَذا چه باید کنیم؟

۳ – بعد از خوردن غَذا باید چه بگوییم؟

دیروز معلم صاحب برای ما، در بارهٔ آداب غَذا خوردن چنین گفت:

پیش از خوردن غَذا باید دست‌های خود را بشوییم.

در آغاز خوردن غَذا «بسم الله الرحمن الرحیم» بگوییم.

لقمهٔ خود را خُرد بگیریم و خوب بجویم.

لقمه را از پیش روی دیگران نگیریم.

غَذا را نباید داغ بخوریم.

در وقت غَذا خوردن به طرف لقمهٔ دیگران نبینیم.

وقتی غَذا در دهن ما است، با کسی گپ نزنیم.

بعد از خوردن غَذا خداوند را شکر بگوییم.

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید.
- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- واژه‌های (غَذا، خوردن، چگونه و داغ) را هجا کنید.

به گونهٔ مثال: غَذا ــــــــ غَـ + ذا

- کلمه‌هایی را که در متن درس انجام کار را نشان می‌دهند، بیرون‌نویس کنید.

به گونهٔ مثال: بگوییم، ________ ،........

- کلمه‌های (لقمه، دست‌ها و دهن) را روی تخته املا بنویسید.
- به تصویرها نگاه کنید و نام هر کدام آن را روی تخته بنویسید.

بشنو و بگو

- کدام نکته‌ها را در وقت غذا خوردن باید در نظر بگیریم؟
- چرا وقتی چیزی در دهن ما باشد، گپ نزنیم؟
- **محاورهٔ زیر را در صنف تمرین کنید:**

لیمه: مینه! تو چه می‌خوری؟

مینه: من غذا می‌خورم.

لیمه: آیا دست‌هایت را شسته ای؟

مینه: بلی، دست‌هایم را با آب پاک و صابون شسته ام.

لیمه: آفرین! خوردن غذا دارای آدابی است که باید رعایت شود.

مینه: کدام آداب باید در هنگام غَذا خوردن رعایت شود؟

لیمه: لقمه را باید خُرد بگیریم و خوب بجویم و غذا را باید داغ نخوریم.

مینه: تشکر دوست خوبم که برایم معلومات دادی.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا
۱	شکر	سپاس گفتن به خاطر نعمت‌های خداوند ﷻ
۲	غَذا	خوردنی
۳	چگونه	چه قسم

سه سطر متن درس را در کتابچه‌های تان بنویسید.

درس
نهم

مراعات نوبت

 شاگردان متن درس را درست بخوانند، بنویسند و بدانند که رعایت کردن نوبت کار پسندیده است.

پرسش‌ها

۱ - در تصویر چه می‌بینید؟

۲ - هنگام گرفتن نان از نانوایی، آب از نل و بالا شدن به سرویس حق اولیت باید برای چه کسی داده شود؟

تهمینه برای گرفتن نان به نانوایی رفت. در نانوایی ازدحام زیاد بود؛ چندین نفر پیشتر در صف ایستاده بودند. او در صف ایستاده شد. تعداد دیگری هم آمدند و هر کدام به نوبت پشت سر تهمینه

ایستاده شدند. هر کسی به نوبت نان می گرفت و می‌رفت تا نوبت به تهمینه رسید؛ در این هنگام یک نفر که تازه از راه رسیده بود پیش آمد و خواست قبل از تهمینه نان بگیـرد. تهمینه ناراحت شد و گفت: ببخشید آقا، نوبت من است.

آن شخص گفت: من کار دارم و نمی‌توانم صبر کنم.

تهمینه گفت: من هم کار دارم، مکتب می‌روم و ناوقت می‌شود.

شخص تازه‌وارد وقتی دید که تهمینه درست می‌گوید از کاری که انجام داده بود پوزش خواست و به آخر صف رفت تا نوبتش برسد.

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید.
- واژه‌های زیر را به نوبت هجا کنید و روی تخته بنویسید:

نانوایی ______ نان – وا – یی

تهمینه ______ ...... – ....

نوبت ______........– ....

منتظر ______ ...... – ....

- واژه‌هایی را که نام اشیا، اشخاص و یا مکان را نشان می‌دهند از متن درس بیرون‌نویس کنید.

جمله‌های زیر را با کلمه‌های داخل چوکات تکمیل کنید.

کن
کنند
می‌کنم

۱- من نوبت را در هر جا رعایت ....

۲- تو هم نوبت را مراعات ....

۳- آن‌ها نیز باید نوبت را رعایت............

بشنو و بگو

- درس امروز در مورد چه بود؟
- چرا باید نوبت رعایت شود؟
- کی از نانوایی نان می‌گرفت؟
- چرا تهمینه به نوبت ایستاده بود؟
- مردی که تازه از راه رسیده بود چه می‌خواست؟
- تهمینه به مرد تازه‌وارد چه گفت؟
- جمله‌های زیر را با تصویر ارتباط داده، بخوانید.

۱- آن نانوایی است.

۲- آن دختر تهمینه است.

۳- آن‌ها به نوبت ایستاده اند.

۳- من در وقت گرفتن نان نوبت را رعایت می‌کنم.

۴- بی‌نوبتی کار ناپسند است.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا
۱	ازدحام	انبوه جمعیت، نفوس زیاد
۲	صف	قطار
۳	صبر	تحمل، بردباری
۴	مکان	جا
۵	پوزش	عذر خواهی

برای کلمه‌های «نوبت و مراعات» در کتابچه‌های خود دو جمله بنویسید.

درس
دهم

هنر رسامی

شاگردان متن درس را درست بخوانند، بنویسند و در مورد هنر رسامی معلومات به دست آورند.

پرسش‌ها

۱ – در تصویر چه می‌بینید؟

۲ – شما کدام هنر را بیشتر دوست دارید؟

۳ – تا حال چه چیزهایی را رسم کرده اید؟

یک روز پدرم گفت: دوست دارم یکی از فرزندانم هنرمند شود.

من گفتم: پدر جان! من می‌خواهم رسام شوم و کوشش می‌کنم نقاشی را نیز یاد بگیرم.

پدرم گفت: آفرین! پس آن‌گاه ما نیز یک هنرمند در خانوادۀ خود خواهیم داشت.

من گفتم: پدر جان! آیا رسامی هم هنر است؟ او پاسخ داد: بلی، رسامی، نقاشی، عکاسی و سینماگری همه هنر اند.

از پدرم پرسیدم: برای این‌که رسام خوبی شوم باید چه کنم؟

پدرم گفت: «فرزندم یک رسام باید خوب فکر کند، با دقت به همه چیز نگاه کند، به کارش عشق و علاقه داشته باشد و سعی و تلاش کند تا بتواند موفق شود.»

بخوان و بنویس

- متن درس را بعد از معلم تکرار کنید.
- متن درس را با آواز بلند به نوبت بخوانید.
- اسم‌ها را از متن درس دریافت نموده، روی تخته بنویسید.
- در مورد هنری که دوست دارید، چند سطر در کتابچه‌های خود بنویسید.
- به جای اسم‌های زیر ضمیر آن را به کار ببرید:

او
ایشان
آن‌ها

- تهمینه رسام است.
- احمد و بکتاش رسامی می‌کنند.
- هما و همایون نمایشگاه رسامی رفتند.

بشنو و بگو

- مفهوم درس را بیان کنید.
- **محاورهٔ زیر را دو دو نفر تمرین کنید:**

فریده از تواب پرسید: به کدام هنر علاقه داری؟

تواب: به هنر رسامی و نقاشی زیاد علاقه دارم.

فریده: نقاش از کدام وسایل کار می‌گیرد؟

تواب: از برس، انواع رنگ، پارچه‌های مخصوص نقاشی، سه پایه و غیره.

فریده: خیلی خوب، این هنر خیلی عالی و ماندگار است.

تواب: ممنون دوست خوبم، خودت کدام هنر را دوست داری؟

فریده: من هم بیشتر هنر رسامی را دوست دارم.

تواب: رسام از کدام وسایل استفاده می کند؟

فریده: در هنر رسامی بیشتر از پنسل و کاغذهای مخصوص رسامی کار گرفته می‌شود.

تواب: تا حال چه چیزها را رسم کرده ای؟

فریده: نقشهٔ افغانستان، بیرق افغانستان و منظرهٔ بالاحصار کابل را رسامی‌کرده ام که در دیوار دهلیز مکتب ما نصب است.

تواب: به به! چقدر خوب، کاش روزی برسد که کارهای من نیز تکمیل شود و در هنر خود موفق شوم.

فریده: برادر خوبم هر چه بیشتر تلاش کنی، زودتر به هدف می‌رسی. ان‌شاءالله.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا
۱	فرزند	پسر یا دختر
۲	رسام	کسی‌که رسم می‌کشد
۳	نقاش	کسی‌که نقاشی می‌کند
۴	سینماگر	کسی‌که در سینما کار می‌کند
۵	هنرمند	دارای هنر

واژه‌های جدید را با معنای آن‌ها در کتابچه‌های خود نوشته و حفظ کنید.

درس یازدهم

پدر

شاگردان متن درس را درست بخوانند، بنویسند و در مورد مقام پدر آگاهی حاصل کنند.

پرسش‌ها

۱ – آیا می‌دانید پدر برای ما چقدر زحمت می‌کشد؟ بیان کنید.

۲ – به نظر شما چگونه می‌توانیم حق پدر و مادر خود را ادا کنیم؟

پدرم ای پدر شیرینم! — سوی تو شام و سحر می‌بینم
قصه گفتی ز گل و باغ و بهار — قصه از آب روان جوی و کنار
حرف حرف تو به من پندی شد — تا لبم باز به لبخندی شد
راحت زنده‌گی‌ام از تو بود — بخت و پاینده‌گی‌ام از تو بود
گل ز گفتار تو می‌ریزد و من — می‌شوم باغ سخن رنگ چمن
دوست می‌دارمت ای مایهٔ عمر — دوست می‌دارمت ای سایهٔ عمر

رویین

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید.
- متن را بعد از معلم گرامی تکرار کنید.
- متن را با آواز بلند به نوبت بخوانید.
- کلمه‌های پدر، شیرین، شام، سحر، زنده‌گی و پاینده گی را به هجاها تجزیه کنید؛ مثال: پ – در
- بیت‌های زیر را با واژه‌های مناسب تکمیل کنید:

پدرم ای .... شیرینم! سوی............. شام و .... می بینم

قصه گفتی ز گل و باغ و .... قصه از .... روان جوی و کنار

بشنو و بگو

- کی برای آسایش زنده‌گی ما کار می‌کند و زحمت می کشد؟
- مفهوم شعری را که خواندید بیان کنید.
- **محاورۀ زیر را در صنف تمرین کنید.**

لیمه به دیوه گفت: می‌دانی پدر چقدر برای ما زحمت می‌کشد؟

دیوه: بلی لیمه جان، پدر برای اینکه ما راحت زنده‌گی کنیم شب و روز کار می‌کند و زحمت می‌کشد.

لیمه: پدر بر علاوۀ آنکه در بیرون کار می‌کند، در پرورش و آموزش ما نیز کوشش می‌کند.

دیوه: بلی پدر و مادر همراه ما درس می‌خوانند و ما را تشویق می‌کنند.

لیمه: باید پدر و مادر خود را احترام کنیم؛ زیرا آن‌ها برای آسایش زنده‌گی ما از هیچ کاری دریغ نمی‌کنند.

دیوه: بلی دقیق گفتی، ما چه باید بکنیم تا پدر و مادر ما از ما خوش و راضی باشند؟

لیمه: ما باید کوشش کنیم درس‌های خود را بخوانیم و به آن‌ها احترام بگزاریم تا زحمت‌های آن‌ها به هدر نرود.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	سحر	صبح	۴	مایه	اصل، بنیاد
۲	پند	نصیحت	۵	کنار	گوشه
۳	پاینده	جاودان، همیشه			

چهار بیت شعر را در کتابچه‌های خود رونویس کنید.

مادر

 شاگردان متن درس را درست بخوانند، بنویسند و پیرامون مقام مادر آگاهی حاصل کنند.

پرسش‌ها

۱ – آیا می‌دانید، مادر برای ما چه زحمت‌هایی کشیده است؟

۲ – به نظر شما، چگونه می‌توان حق مادر را ادا کرد؟

بود مـادر فروغ زنده‌گانی   بـود مـادر حیات جاودانی
پرسـتارِ دلِ غـم‌پرورِ من   کند با من همیشه مهربانی

مادر، آن موجود مهربان و باعاطفه‌یی است که برای آسایش ما از تمام آسایش خود می‌گذرد. مادر، نخستین کلمه‌یی است

که ما به زبان می‌آوریم. مادر است که شب‌ها بیدار می‌ماند و با دست‌های مهربانش گهوارۀ کودکش را می‌جنباند تا کودکش آرام بخوابد. مادر، نخستین معلمی است که به ما درس زنده‌گی می‌آموزاند. مادر ما را پرورش داده و تربیت می‌کند. پیامبر گرامی اسلام در مورد حرمت مادران فرموده اند: بهشت زیر پای مادران است؛ پس بر ما لازم است که برای رضایت خداوند ﷻ و حقوقی که مادر بالای ما دارد، فداکاری‌هایش را فراموش نکنیم و همیشه خدمت مادر خود را انجام دهیم.

بخوان و بنویس

- متن درس را بعد از معلم گرامی تکرار کنید.
- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- واژه‌های زیر را به حرف‌ها تجزیه کنید و روی تخته بنویسید.

مانند: پسر= پ + س+ ر فروغ ....

مادر .... نخستین ....

عاطفه .... آسایش ....

گهواره .... مادران ....

فداکاری .... مهربان ....

- برای هر کدام از این حرف‌ها (پ، ژ، چ، گ) یک واژه بسازید و درکتابچه‌های خود بنویسید.

بشنو و بگو

- چه کسی مفهوم درس را گفته می‌تواند؟
- چگونه می‌توانیم حقوق مادر خود را ادا کنیم؟
- **محاورۀ زیر را در صنف تمرین کنید:**

فرخنده به مژده گفت: می‌دانی چرا گفته اند: بهشت زیر پای مادران است؟

مژده: بلی، برای این‌که مادر در پرورش ما زحمت زیادی می کشد.

فرخنده: راستی که فداکاری و محبت مادر بی‌پایان است.

مژده: هر قدر برای مادران خود خدمت کنیم، هنوز هم نمی‌توانیم حق آن‌ها را ادا نماییم.

فرخنده: بلی، راست می‌گویی؛ مادر با یک دست گهواره و با دست دیگرش جهان را می‌جنباند.

مژده: هر فرزند باید تلاش کند تا رضایت مادر و پدر خود را به دست بیاورد و در پیری دست آن‌ها را بگیرد.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا
۱	مهربان	بامهر، بامحبت
۲	آسایش	آسوده‌گی، راحتی
۳	آسوده	آرام، راحت
۴	فروغ	روشنی، پرتو

شاگردان عزیز، از کلمه‌های (مادر، اطاعت، آسایش و حرمت) جمله‌های کوتاه بسازید و در کتابچه‌های خود بنویسید.

راستی و صداقت

شاگردان متن درس را درست بخوانند، بنویسند و پیرامون راستی و صداقت آگاهی حاصل کنند.

۱ - در تصویر چه می‌بینید؟

۲ - آیا در بارهٔ صداقت چیزی می‌دانید؟ بیان کنید.

فرامرز ساعت تفریح در باغچهٔ مکتب قدم می‌زد. او از باغچهٔ مکتب یک ساعت قیمتی یافت و از همصنفان خود پرسید: ساعت از کیست؟ هیچ‌کس پاسخ نداد و صاحب ساعت پیدا نشد. او ساعت را به سرمعلم مکتب سپرد. فردای آن روز وقتی‌که صاحب ساعت پیدا شد؛ بعد از گفتن نشانی، آن را از سرمعلم گرفت.

سرمعلم مکتب از فرامرز به خاطر صداقت و راستی او سپاسگزاری نمود و تمام شاگردان از کار او خوش شدند؛ خودش نیز از این که کار نیکی انجام داده بود، احساس خرسندی می‌کرد.

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید و کلمه‌هایی را که مفهوم آن‌ها را نمی‌دانید بیرون‌نویس کنید.
- متن درس را به نوبت و با آواز بلند بخوانید.
- جمله‌های زیر را مرتب ساخته، روی تخته بنویسید.
  - پاسخ، نداد، پیدا، و، ساعت، هیچ‌کس، صاحب، نشد.
  - شاگردان، و، تمام، خوش، از، کار، راضی، او، بودند.
- جملهٔ (او از باغچهٔ مکتب یک ساعت قیمتی یافت.) را در کتابچه‌های تان املا بنویسید.
- از کلمه‌های زیر با اضافه کردن پسوند «چه» کلمه‌های نو بسازید.

مثال: باغ + چه ← باغچه

طاق + ← ....

شاخ + ← ....

بیل + ← ....

بشنو و بگو

- درسی را که خواندید در مورد چه بود؟
- صداقت و راستی در زنده‌گی ما چه ارزش دارد؟

محاورهٔ زیر را در صنف تمرین کنید:

عمر از عایشه پرسید: صداقت و راستی یعنی چه؟

عایشه: صداقت و راستی هر دو به یک معنا است؛ یعنی در هر کار باید صداقت داشته باشیم تا رضای خداوندﷻ را حاصل کنیم.

عمر: دیروز پسر عمه ام فرامرز از مکتب یک ساعت قیمتی یافت و آن را به صاحبش سپرد.

عایشه: بلی، چون ساعت را دوباره به صاحبش سپرد؛ این خود صداقت است.

عمر: سرمعلم مکتب او را تشویق کرده، از او تشکر نمود.

عایشه: در واقع فرامرز یک پسر صادق و درست‌کار است.

عمر: بلی، همصنفانش نیز از کار او خوش بودند.

عایشه: صداقت و راست‌کاری هم اعتبار خود انسان را بلند می‌برد و هم دیگران بالای شخص صادق اعتماد می‌کنند و از صداقت و راست‌کاری او پیروی می‌نمایند.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا
۱	باغچه	باغ کوچک
۲	صداقت	راستی
۳	خرسند	شاد، خوش و خوشحال

واژه‌های «ساعت، صداقت، راستی و قیمتی» را در جمله‌های مناسب به کار برده، در کتابچه‌های تان بنویسید.

درس
چهاردهم

صلح

شاگردان متن درس را درست بخوانند، بنویسند و در مورد ارزش و اهمیت صلح آگاهی حاصل کنند.

پرسش‌ها

۱ - در مورد صلح چه می‌دانید؟

۲ - اگر در یک کشور صلح وجود نداشته باشد چه می‌شود؟

ای کبوترهای صلح و دوستی!
با دو بال خود چه‌ها آورده‌اید؟
مهر و آزادی و شور و خنده را
تا کجا در قلب‌ها پرورده‌ایـد؟

پرزنان در آســـــمان بیکــران

می‌روید آن‌جا که جنگ و محنــت است

تا رسانید این پــیام گـــــرم را

کای بشر! خون ریختن‌ها وحشت است

از فـــراز کـــــوه‌ســاران بلند

مـــی‌دهــد فــرزنــد این کــشور پیـــام

ای کبــوترهــای صلح و دوستی

بــر همــه خلــق جـهان از مــا ســلام

روپین

بخوان و بنویس

- شعر را با معلم خود یکجا تکرار کنید.
- یک یک نفر شعر را با آواز بلند و به نوبت بخوانید.
- بیت‌های زیر را در کتابچه‌های خود تکمیل کنید:

ای .... های .... و دوستی! با دو .... خود چه‌ها آورده اید؟

از فراز....................................بلند می‌دهد .... این .... پیام

- در مورد صلح یک یک جمله در کتابچه‌های تان بنویسید.

بشنو و بگو

- به خوانش شعر با دقت گوش دهید.
- مفهوم شعر را به نوبت بیان کنید.
- معنای بیت‌های زیر را بگویید:

پرزنان در آســـمـان بیــکــران   می‌روید آن‌جا که جنگ و محنت است
تا رسانید ایــن پیـام گـــرم را   کای بشر! خون ریختن‌ها وحشت است

- **محاورهٔ زیر را در صنف تمرین کنید:**

اسما: می‌دانی صلح یعنی چه؟

مروه: بلی، صلح به معنای آشتی و سازش است. بدون صلح زنده‌گی بسیار دشوار می‌باشد.

اسما: اگر صلح باشد این همه خشونت و ناامنی از بین خواهد رفت؟

مروه: بلی، اگر صلح وجود داشته باشد، می‌توانیم با خاطر آسوده درس بخوانیم، کار کنیم و زنده‌گی خوب داشته باشیم.

اسما: ای کاش صلح در سراسر کشور به میان آید تا هیچ انسانی از جنگ و محنت رنج نبرد!

مروه: خواهرم، خداوند ﷻ در کشور ما و سراسر جهان صلح را بیاورد.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا
۱	پیام	پیغام، خبر
۲	بیکران	بی‌پایان
۳	محنت	سختی، رنج
۴	مهر	محبت
۵	وحشت	ترس
۶	خلق	مردم
۷	جهان	دنیا
۸	کای	که ای

واژه‌های جدید را در کتابچه‌های خود بنویسید و شعر را حفظ کنید.

درس
پانزدهم

حکایت

شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و مفهوم حکایت را بدانند.

پرسش‌ها

۱ – در تصویر کدام حیوان‌ها را می‌بینید؟

۲ – آیا روباه را دیده اید؟

۳ – اگر شما به کدام مشکل مواجه شوید، چه می‌کنید؟

بود نبود یک روباه بود. این روباه با آنکه خیلی حیله‌گر و مکار بود؛ بسیار هوشیار نیز بود. روزی از یک ده می‌گذشت که خروس فربه و قشنگی را دید. پیش رفت و با هزار حیله سلام داد و گفت: خروس خوش‌صدای من آیا تو هم مثل پدرت خوش‌آواز استی؟!

او که بسیار خوش‌آواز بود.

خروس خوش‌باور گفت: حالا بشنو و قضاوت کن که من چطور می‌خوانم. بعد چشم‌هایش را بست و بانگ بلندی سر داد: قو، قو، قو ...! روباه برجست و خروس را بر دهن گرفت و فرار کرد. سگ‌های ده او را دیدند و به دنبالش دویدند. خروس که به اشتباه خود پی برده و نادم بود، چاره‌یی به رهایی خود می‌سنجید. از زرنگی کار گرفت و به روباه گفت: اگر می‌خواهی از چنگال این سگ‌ها رها شوی برای شان بگو این خروس را از ده شما نگرفته‌ام.

روباه مکار فریب خورد و تا دهان باز کرد خروس پرزنان از دهانش بیرون جست و بالای درخت پرید.

روباه با ناامیدی به خروس نگاه کرد و در راه خود روان شد.

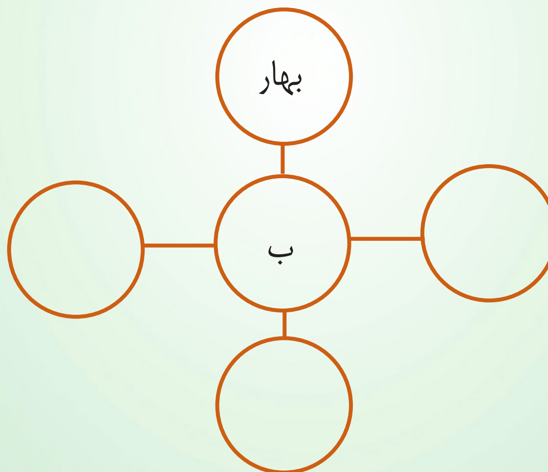

بخوان و بنویس

- متن درس راخاموشانه بخوانید.
- متن درس را بعد از معلم خود تکرار کنید.
- متضاد کلمه‌های زیر را روی تخته بنویسید و آن‌ها را با هم وصل کنید.

بود	زشت
زیبا	راستی
فریب	اشتباه
درست	نبود

- مانند واژهٔ زیر چند واژه بنویسید که با حرف (ب) آغاز شده باشد.

بشنو و بگو

- حکایتی را که خواندید به همصنفان خود بگویید.
- از حکایت روباه و خروس چه یاد گرفتید؟
- **محاورهٔ زیر را تمرین کنید:**

زیبا : السلام علیکم زینب جان! خوب استی ان‌شاءالله؟

زینب: علیکم السلام زیبا جان! تشکر می کنم. خودت خوب استی؟

زیبا: تشکر زنده باشی، من خوب استم.

زیبا: هرگاه به کدام مشکلی مواجه شوی چه می کنی؟

زینب: اول خوب فکر می‌کنم که مشکل چه است و بعد راه حل آن را پیدا کرده، مشکل را حل می‌سازم.

زیبا: امروز درس ما حکایت روباه و خروس بود. خروس بیچاره اول متوجه نبود که در دام می‌افتد و به حرف روباه گوش داد.

زینب: چقدر جالب! بعد چه شد؟

زیبا: بعد متوجه اشتباه خود شد و برای نجات خود راه حل پیدا کرد و خود را از چنگال روباه نجات داد.

زینب: می‌توانی حکایت را برایم مکمل بگویی؟

زیبا: بلی، حکایت را برای زینب قصه کرد.

زینب: درس خوبی بود، هرگاه با مشکل مواجه شدیم برای آن باید راه حل درست پیدا کنیم.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا
۱	حیله	مکر و فریب
۲	قشنگ	زیبا
۳	اشتباه	سهو، خطا
۴	زرنگ	هوشیار، باهوش

متضاد کلمه‌های، جنگ، زشت، شب، تاریک و سیاه را در کتابچه‌های خود بنویسید.

درس
شانزدهم

قاری عبدالله

شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و در مورد شخصیت ادبی قاری عبدالله معلومات حاصل کنند.

پرسش‌ها

۱ - نام چند شاعر زبان فارسی دری را گفته می‌توانید؟

قاری عبدالله در سال ۱۲٤۷ هجری خورشیدی در شهر کابل چشم به جهان گشود. پدرش قطب‌الدین نام داشت و از دانشمندان وقت خود بود. قاری عبدالله علم و دانش را از پدرش و استادان بزرگ آن زمان فرا گرفت. از او کتاب‌های درسی، آثار علمی و

تحقیقی و اشعار فراوان بر جا مانده است، که همه از ارزش ویژهٔ علمی و ادبی برخوردار اند. قاری عبدالله از نخستین معلمان لیسهٔ حبیبیهٔ کابل بود. او در تألیف کتاب‌های درسی مکتب نیز سهم داشته است. قاری عبدالله نظر به دانش و فعالیت‌هایی که داشت، در سال ۱۳۱۳خورشیدی لقب ملک‌الشعرای افغانستان را گرفت.

نمونهٔ کلام:

یک برگ گل نمانده به گلشن بهار کو
رفته است آبروی چمن آبشار کـو
امروز مردمان همه در خواب غفلت اند
غیر از ستاره، دیدهٔ شب‌زنده‌دارکو

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید.
- متن درس را به نوبت با آواز بلند بخوانید.
- جمله‌های زیر را با استفاده از کلمه‌های داخل چوکات تکمیل کنید.

.... درس می‌خواند.

.... درس می‌خوانم.

.... درس خواندند.

من
او
آن‌ها

بشنو و بگو

- قاری عبدالله کی بود؟
- قاری عبدالله چه نوع آثار از خود بر جا گذاشته است؟
- مفهوم بیت پایان متن را بیان کنید.
- **محاورۀ زیر را تمرین کنید:**

پروین از پروانه پرسید:

زنده‌گی‌نامۀ چند شاعر در کتاب دری شما آمده است؟

پروانه: سال قبل در کتاب دری ما زنده‌گی‌نامۀ یک شاعر آمده بود.

پروین: کدام شاعر؟

پروانه: قاری عبدالله.

فاطمه: قاری عبدالله کدام آثار را از خود بر جا گذاشته است؟

پروانه: او از اولین کسانی است که کتاب‌های درسی را نوشته است و آثار علمی و

تحقیقی زیادی از خود بر جا گذاشته است.

پروین: بسیار خوب! به قاری عبدالله کدام لقب داده شده است؟

پروانه: برایش لقب ملک‌الشعرا داده شده است.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا
۱	دانشمند	صاحب دانش
۲	غفلت	بی‌خبری
۳	نخستین	اولین
۴	گلشن	باغ گل
۵	سهم	حصه

واژه‌های «دانشمند، معلم و گلشن» را در جمله‌های مناسب به کار برده، در کتابچه‌های خود بنویسید.

درس
هفدهم

صحت ثروت است

شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و به اهمیت تندرستی و سلامتی پی ببرند.

پرسش‌ها

۱ – آیا می‌دانید، چه چیزها سبب به وجود آمدن مرض می‌شود؟

۲ – به نظر شما، میوه‌ها چگونه باید شسته شود؟

نزدیک مکتب ما چند دکان خوراکه‌فروشی است. در آن‌جا انواع خوراکه فروخته می‌شود. بعضی از شاگردان که تقسیم‌اوقات منظم ندارند. در خانه غذا خورده نمی‌توانند. آن‌ها از دکان‌ها چپس، پفک،

بسکویت و میوه می‌خرند و می‌خورند. گاه‌گاهی میوه‌ها را ناشسته می‌خورند و نمی‌دانند که خوردن غَذاهای روی بازار به چه اندازه مضر است.

همصنفی ما حمید میوه را ناشسته خورده بود و روز امتحان، ناگهان مریض شد.

ما با معلم خود به دیدنش رفتیم. معلم صاحب به حمید گفت: ای کاش، میوه را قبل از خوردن با آب پاک می‌شستی تا مریض نمی‌شدی! بعد از این متوجه صحت خود باش؛ زیرا صحت ثروت است. حمید وقتی صحتمند شد و به مکتب آمد، با خود عهد کرده بود که دیگر هرگز غَذاهای روی بازار و میوه‌های ناشسته را نخورد و متوجه تندرستی و سلامتی خود باشد.

بخوان و بنویس

- متن درس را بعد از معلم تکرار کنید.
- متن درس را به نوبت با آواز بلند بخوانید.
- جاهای خالی را در جمله‌های زیر تکمیل نموده، در کتابچه‌های خود بنویسید.

نزدیک............. ما چند دکان............. است.

بعضی از............. که .... منظم ندارند، از آن دکان‌ها چپس،..........

.... و میوه ....

میوه‌ها را .... نخورید.

بشنو و بگو

- چرا حمید مریض شد؟
- معلم به حمید چه گفت؟
- چرا بعضی از شاگردان مکتب، خوراکه‌های روی بازار را می‌خورند؟
- جمله‌ها را در صنف دو دو نفر تمرین کنید.

* من میوه خوردم.
* تو میوه خوردی.
* شما میوه خوردید.
* آن‌ها میوه خوردند.

- من میوه را شسته می‌خورم.
- تو میوه را شسته می‌خوری.
- شما میوه را شسته می‌خورید.
- آن‌ها میوه را شسته می‌خورند.

- در گروه‌ها راجع به تندرستی و صحت بحث کنید.

- تصویرهای زیر را با هم ارتباط داده، در مورد آن به نوبت یک یک جمله بگویید.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا
۱	تندرستی	سلامتی، صحت‌مندی
۲	کلورین	مادهٔ کیمیایی برای پاک‌سازی ترکاری، آب و میوه
۳	ثروت	دارایی
۴	گاه‌گاه	وقت به وقت

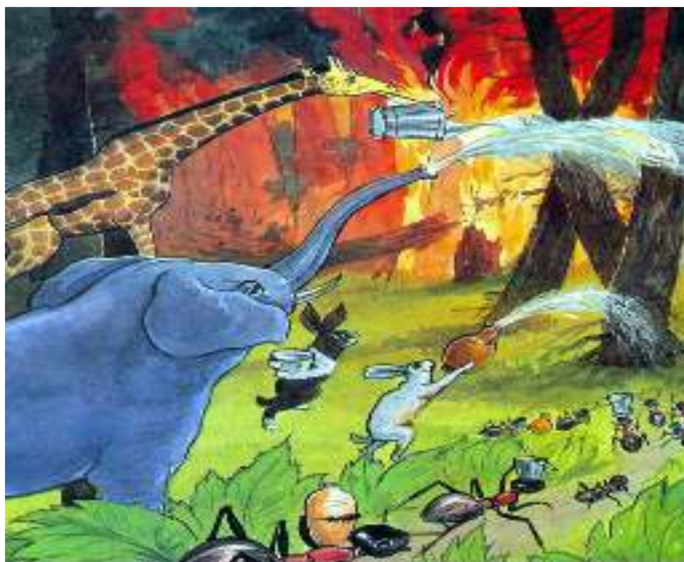

واژه‌های (صحت، ثروت و کلورین) را در جمله‌های مناسب به کار برده، در کتابچه‌های خود بنویسید.

درس
هژدهم

آتش در جنگل

 شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، جمع‌بندی اسم را فرا گرفته و دریافت راه حل، در برابر سختی‌ها را بیاموزند.

پرسش‌ها

۱- در رسم چه می‌بینید؟

۲ – به تصویر نگاه کرده، در بارهٔ آن، آنچه می‌دانید بیان کنید.

روزی در یک جنگل بزرگ آتش‌سوزی صورت گرفت. حیوان‌های مختلفی در آن جنگل زنده‌گی می‌کردند. تمام حیوان‌ها با دیدن آتش پا به فرار گذاشتند؛ ولی مورچه‌ها فرار نکردند؛ چون مورچه‌ها مطمین بودند که اگر آتش نزدیک شود، آن‌ها به داخل زمین پناه می‌برند.

فیل از مورچه‌یی پرسید: شما نمی‌روید؟ مورچه گفت: نه، ما

می‌خواهیم آتش را خاموش سازیم! سخن مورچه بالای فیل تأثیر کرد و برای همه حیوان‌ها گفت: باید همه با هم آتش را خاموش کنیم. تمام حیوان‌ها گپ فیل را قبول کرده، از دریا آب آوردند و بالای آتش انداختند، تا اینکه آتش خاموش شد و خانه‌های آن‌ها نسوخت. فیل از همت مورچه‌ها به حیوان‌های دیگر قصه کرد.

تمام حیوان‌های جنگل از مورچه‌ها تشکر و قدردانی کردند.

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید.
- متن درس را به نوبت با آواز بلند بخوانید.
- واژه‌های زیر را با «ها» جمع ببندید و در کتابچه‌های خود بنویسید.

مانند: گل + ها = گل‌ها

قلم + =

کتاب + =

چوکی + =

تخته+ =

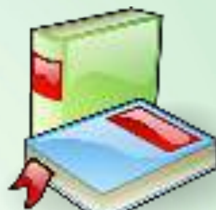
میز + =

به تصویرها نگاه کنید و نام هرکدام را بر اساس شماره روی تخته بنویسید؛ مثال:

۱- گل ۲- چوکی

از متن درس، اسم‌هایی را که بیشتر از یک چیز را نشان می‌دهند، دریافت و بیرون‌نویس کنید.

مانند: حیوان‌ها

بخوان و بگو

- مفهوم قصه‌یی را که خواندید، بیان کنید.
- چرا مورچه‌ها نخواستند فرار کنند؟
- فیل به حیوان‌های دیگر چه گفت؟
- آیا مورچه‌ها یا فیل به تنهایی آتش را خاموش کرده می‌توانستند؟
- چه چیز باعث شد تا آتش‌سوزی خاموش گردد؟

محاورۀ زیر را دو دو نفر تمرین کنید:

عثمان: السلام علیکم....

زینب: علیکم السلام....

عثمان: امروز در کوچۀ ما همه مصروف پاک‌کاری بودند.

زینب: واه چه کار خوبی! تو چرا اشتراک نکردی؟

عثمان: من خسته بودم.

زینب: اگر سهم می‌گرفتی کار خوبی می‌شد؛ زیرا در کار دسته‌جمعی خیر و برکت است و از طرف دیگر محیط ما پاک و صفا می‌شود.

عثمان: راست گفتی من می‌روم و با همسایه‌ها در پاک‌کاری کوچه سهم می‌گیرم.

زینب: تشکر که حرفم را شنیدی. زنده‌گی باهمی نیاز به کار مشترک و دسته‌جمعی دارد.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا
۱	مطمین	آسوده‌خاطر
۲	فرار	گریز

متن درس را در کتابچه‌های خود بنویسید.

درس
نزدهم

نصیحت‌های بزرگان

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، کلمه‌های مفرد و جمع را فرا گرفته، به شنیدن نصایح بزرگان علاقه‌مند شوند و از آن‌ها در زنده‌گی استفاده کنند.

پرسش‌ها

۱ - آیا تا به حال کسی به شما قصه یا افسانه گفته است؟

۲ - بیشتر چه کسانی به شما نصیحت می‌کنند؟

در یکی از شب‌های زمستان با تمام اعضای خانواده در چهار طرف صندلی نشسته بودیم. مادرکلانم که همیشه برای ما افسانه‌های شیرین قدیمی را می‌گفت، به ما چنین نصیحت کرد و گفت: فرزندانم! بزرگان چیزهایی را که تجربه کرده اند در گفته‌های کوتاه برای ما به

میراث گذاشته اند، ما باید آن گفته‌های کوتاه را که نتیجهٔ تجربه‌های زنده‌گی آن‌ها است، در زنده‌گی خود عملی سازیم؛ در ادامه مادرکلان چنین گفت:

- **هیچ‌گاه دروغ نگویید؛ زیرا دروغ گفتن باعث شرمنده‌گی می‌شود.**
- **در غیاب کسی در باره‌اش سخن بد نگویید و غیبت نکنید.**
- **در راه رفتن از بزرگان پیشتر نروید.**
- **با بزرگتر از خود مزاح نکنید.**
- **کار امروز را به فردا نگذارید.**

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید و کلمه‌های جمع آن را بیرون‌نویس کنید.
- متن درس را به نوبت با آواز بلند بخوانید.
- کلمه های مفرد زیر را به جمع تبدیل نمایید.

شب	شب‌ها
کتاب	....
چوکی	....
تخته	....
میز	....

بشنو و بگو

- کی به شما قصه می‌گوید؟
- مادرکلان به نواسه‌های خود چه گفت؟
- چرا مادرکلان به نواسه‌های خود گفت که هیچ‌گاه دروغ نگویند؟
- **محاورۀ زیر را در صنف تمرین کنید:**

بهار به مروه گفت: مادرکلانم همیشه ما را نصیحت می‌کند.

مروه: مادرکلانت به شما چه می‌گوید؟

بهار: او می‌گوید، در نبود کسی در باره‌اش سخن بد نگویید و غیبت نکنید.

مروه: بلی، مادرکلان من هم چنین گفته بود؛ زیرا غیبت کردن کار زشتی است و انسان را داخل گناه می‌سازد.

بهار: مادرکلانم به ما گفت: با بزرگان شوخی نکنید؛ زیرا به آن‌ها بی‌احترامی می‌شود.

مروه: سخنان بزرگان بسیار مفید است، باید آن را با دقت بشنویم و به آن عمل کنیم.

بهار: بلی دوست خوبم، من دوست دارم همیشه سخنان و نصایح بزرگان را در زنده‌گی‌ام عملی سازم.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا
۱	نصیحت	پند
۲	غیبت	در غیاب کسی بدگویی‌کردن
۳	مزاح	شوخی
۴	فقیر	نادار، بیچاره

نصایح بزرگان را در کتابچه‌های تان بنویسید.

درس
بیستم

عید قربان

شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و اسم‌های مفرد را به شکل جمع تبدیل نموده، در مورد عید قربان آگاهی حاصل کنند.

پرسش‌ها

۱- آیا می‌دانید در یک سال چند عید می‌آید؟

۲- در مورد عید قربان چه می‌دانید؟

عید قربان یکی از عیدهای مسلمانان است. این عید از دورهٔ حضرت ابراهیم علیه‌السلام بر جا مانده است. عید قربان سه روز است که بعد از ادای مراسم حج آغاز می‌شود. در این عید مسلمانانی که توان مالی دارند یک حیوان حلال؛ مانند: گوسفند، بز، گاو یا شتر را قربانی کرده،

گوشت آن را خیرات می‌کنند. مسلمانان در این روز لباس نو می‌پوشند. به دیدن دوستان و خویشاوندان خود می‌روند و عیدمبارکی می‌کنند. مردم ما در روزهای عید برای مهمانان انواع شیرینی و کلچه‌های مزه‌دار آماده می‌کنند. مسلمانان کوشش می‌کنند تا اگر از کسی ناراحت و یا قهر باشند، در این روز با او آشتی کنند و کینه و کدورت را به دوستی، محبت، صلح و صفا تبدیل کنند. تمام مسلمانان دنیا روزهای عید را جشن می‌گیرند و آن را به خوشی تجلیل می‌کنند.

بخوان و بنویس

- متن درس را با دقت خاموشانه بخوانید.
- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- از بین واژه‌های زیر اسم‌های مفرد را تشخیص و روی تخته بنویسید.

«گل‌ها، قلم‌ها، کتاب، دختران، پسران، خواهر، برادر، مادران، ستاره، مهتاب، آب، شمع‌ها، کتابچه‌ها»

- سه سطر متن درس را در کتابچه‌های خود املا بنویسید.

بشنو و بگو

- در مورد عید قربان چه می‌دانید؟ بیان کنید.
- شما در روزهای عید کدام کارها را انجام می‌دهید؟
- **محاورهٔ زیر را دو دو نفر در صنف تمرین کنید:**

عمر: السلام علیکم عثمان جان!

عثمان: علیکم السلام عمر جان!

عمر: کجا می‌روی؟

عثمان: بازار می‌روم تا برای عید میوه خریداری کنم.

عمر: بسیار خوب چند روز به عید مانده است؟

عثمان: امروز نهم ماه ذوالحجه، روز عرفه است و روز دهم ذوالحجه اول عید قربان است.

عمر: آیا در این عید قربانی می‌کنید؟

عثمان: بلی، می‌خواهیم یک گوسفند قربانی کنیم.

عثمان: شما هم قربانی می‌کنید؟

عمر: بلی، ما هم قربانی می‌کنیم.

عثمان: برای عید چه برنامه داری؟

عمر: روز اول بعد از نماز عید قربانی می‌کنیم.

عثمان: ما هم روز اول قربانی می‌کنیم؛ بعد به دیدن دوستان به عید مبارکی می‌رویم.

عمر: ما هم روز اول عید به دیدن بزرگان خانواده و خویشاوندان خود می‌رویم.

عثمان: خدا کند عید خوب و خوشی پیش رو داشته باشیم.

عمر: بلی، به همه مسلمانان جهان عید خوش آرزو می‌کنم.

عثمان: خدا نگهدار عمر جان؛ به امید دیدار در روزهای عید!

عمر: خدا نگهدار!

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا
۱	جشن	شادی و خوش‌حالی
۲	قُربانی	حلال کردن حیوان در راه خدا
۳	عید	جشن، شادی و سرور
۴	مراسم	آداب، رسوم
۵	ذوالحِجه	ماه یازدهم سال قمری
۶	عَرفه	روز نهم ذوالحِجه که حاجی‌ها در مکه توقف می‌کنند و بعضی مراسم حج را بجا می‌آورند.

در بارۀ کارهایی که در سه روز عید انجام می‌دهید چند سطر در کتابچه‌های خود بنویسید.

درس
بیست‌ویکم

کابل

شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و در بارۀ شهر کابل معلومات حاصل کنند.

پرسش‌ها

۱- آیا می‌دانید تصویر مربوط به کدام ولایت افغانستان است؟

۲- به نظر شما، در شهر کابل کدام جاهای تاریخی وجود دارد؟

۳- در مورد پیشینۀ تاریخی شهر کابل چیزی شنیده اید؟

کابل پایتخت افغانستان است. این شهر دارای آب و هوای معتدل می‌باشد. دریای کابل از بین شهر می‌گذرد. قدامت تاریخی شهر کابل به بیشتر از ۲۸۰۰ سال می‌رسد. جاهای تاریخی شهر کابل عبارت اند از: بالاحصار، دیوار کابل‌شاهان، منار آزادی، سپاهی گمنام، قصر دارالامان و غیره.

مکتب‌ها، شفاخانه‌ها، وزارت‌خانه‌ها، سفارت‌ها و فابریکه‌های زیادی در شهر کابل وجود دارد.

کابل شخصیت‌های بزرگ، دانشمندان، شاعران، نویسنده‌گان و هنرمندان زیادی را در دامان خود پرورده است که آثار و کارکردهای شان در غنامندی زبان و ادبیات و فرهنگ ما نقش مهمی دارد. نفوس این شهر نسبت به تمام ولایت‌های کشور بیشتر است.

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید.
- متن درس را به نوبت، با آواز بلند بخوانید.
- واژه‌های هم‌معنای زیر را تشخیص نموده، مقابل هم روی تخته بنویسید.

پایتخت	معتدل
قدامت	بیشتر
زیادتر	پیشینه
برابر	مرکز

- ضد کلمه‌های زیر را بنویسید.

«شب، روشن، پاک، زیاد»

بشنو و بگو

- در بارۀ شهر کابل، آنچه می‌دانید بیان کنید.
- جاهای تاریخی شهر کابل را نام ببرید.
- **محاورۀ زیر را در صنف تمرین کنید:**

فرخنده از حسنا پرسید گاهی به کابل سفر کرده‌ای؟

حسنا: بلی

فرخنده: کابل چگونه شهری است؟

حسنا: کابل دارای آب و هوای معتدل می‌باشد و یک شهر تاریخی است.

فرخنده: جاهای تاریخی کابل کدام‌ها اند؟

حسنا: بالاحصار، دیوار کابل‌شاهان، منار آزادی، سپاهی‌گمنام، قصر دارالامان و غیره.

فرخنده: بسیار خوب، من می‌خواهم به کابل بروم و از جاهای تاریخی آن دیدن کنم.

حسنا: بلی، باید بروی؛ چون کابل پایتخت کشور ماست و یک شهر تاریخی می‌باشد.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا
۱	معتدل	برابر
۲	پیشینه	دیرینه، سابقه
۳	غنا	پرباری، بی‌نیازی
۴	قدامت	پیشینه، سابقه
۵	نفوس	اهالی، مردم، جمعیت
۶	آثار	یادگارها، نوشته‌ها

متن درس را در کتابچه‌های خود بنویسید.

درس
بیست و دوم

بزکشی

شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و با بازی بزکشی آشنا شوند.

پرسش‌ها

۱ – در تصویر چه می‌بینید؟

۲ – کدام یک از شما به ورزش علاقه دارد؟

۳ – در بارهٔ ورزش بزکشی چیزی می‌دانید؟ بیان کنید.

بزکشی از بازی‌های قدیمی کشور ما است. این بازی بیشتر در منطقه‌های شمال وطن ما رواج دارد.

بازی بزکشی طوری اجرا می‌شود که اسپ‌سواران در میدان بازی جمع می‌شوند و بز را از دایرهٔ حلال بر می‌دارند. در همین

وقت هر یک از اسپ‌سواران می‌خواهند بز را از دست اسپ‌سواری که بز را از دایرهٔ حلال برداشته است بگیرند. هر بازیکن که موفق به گرفتن بز شود و آن را بعد از گشتن یک دور مکمل میدان، دوباره به دایرهٔ حلال برساند، برندهٔ بازی می‌شود. بازی بزکشی همه‌ساله در جشن نوروز، جشن استقلال و سایر روزهای خاص دایر می‌شود. مردم از داخل و خارج کشور به تماشای این بازی می‌آیند. بازی بزکشی در بین مردم ما علاقه‌مندان زیاد دارد.

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- کلمه‌های جدید را از متن درس بیرون‌نویس کرده، در کتابچه‌های خود بنویسید.
- کدام جوره از کلمه‌های زیر دارای یک معنا اند؟ آن‌ها را انتخاب کرده، روی تخته بنویسید.

موفق	تماشا
خارج	بیرون
دیدن	کامیاب

- جملهٔ زیر را در کتابچه‌های خود املا بنویسید:
  - بزکشی از بازی‌های قدیمی کشور ما می‌باشد.

بشنو و بگو

- بزکشی چگونه بازی است؟
- بزکشی بیشتر در کدام ولایت‌های افغانستان اجرا می‌شود؟
- **محاورۀ زیر را در صنف دو دو نفر تمرین کنید:**

سهراب از جمشید پرسید: در مورد بازی بزکشی چیزی می‌دانی؟

جمشید: بلی، برادرم چاپانداز است.

سهراب: چاپانداز یعنی چه؟

جمشید: کسی‌که بازی بزکشی را انجام می‌دهد به نام چاپانداز یاد می‌شود.

سهراب: او چگونه این بازی را انجام می‌دهد؟

جمشید: او اسپ قوی و قشنگی دارد و توسط آن بازی بزکشی را انجام می‌دهد.

سهراب: من خوش دارم به تماشای بازی بزکشی بروم.

جمشید: هر وقت بازی بزکشی دایر شد من تو را به دیدن این بازی می‌برم.

سهراب: بسیار خوب، برایم خبر بده تا از خانواده‌ام اجازه گرفته، به تماشای بازی برویم.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا
۱	بزکشی	یک نوع بازی ورزشی است
۲	دایرۀ حلال	دایرۀ مخصوص بازی بزکشی
۳	خارج	بیرون
۴	استقلال	آزادی
۵	تماشا	دیدن
۶	چاپ‌انداز	بازی‌کن بازی بزکشی

کدام بازی‌ها در منطقۀ شما بیشتر رواج دارد؟ یکی از آن‌ها را که به آن علاقه دارید با طریقۀ اجرای آن در کتابچه‌های‌تان بنویسید.

درس
بیست‌وسوم

بوریاباف

شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و با صنایع دستی آشنایی حاصل کنند.

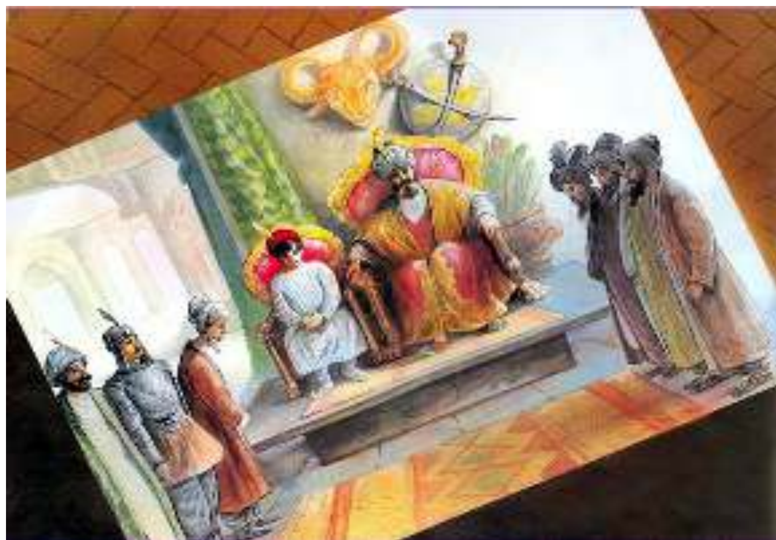

پرسش‌ها

۱ – در رسم چه می‌بینید؟

عبدالله یک بوریاباف بود او از راه فروش بوریا نان شب و روز خود را پیدا می‌کرد.

عبدالله هرچند که با سواد بود؛ اما باز هم علاقه داشت زیادتر وقت خود را به بوریابافی بگذراند. روزی پادشاه از راه می‌گذشت و متوجه عبدالله شد. با دیدن او از گادی پایین شد و نزد عبدالله رفت.

پادشاه از این‌که وی از راهِ حلال نان پیدا می‌کرد، خوشش آمد؛ چون پادشاه پسر نداشت، عبدالله را به فرزندی خود قبول کرده، با خود به قصر برد.

بعد از مدتی عبدالله از قصر ربوده شد، پادشاه از گم شدن پسر خوانده‌اش بسیار ناراحت بود. او به سپاه خود وظیفه داد تا عبدالله را پیدا کنند.

روزی یکی از سپاهیان پادشاه یک بوریا را خرید که در آن نام و آدرس عبدالله نوشته شده بود. سپاهی موضوع را به پادشاه گفت.

به این ترتیب پادشاه دوباره او را پیدا کرد.

پادشاه می‌خواست به دزدانی که عبدالله را برده بودند جزا بدهد؛ اما او از پادشاه خواست تا آنان را ببخشد. به پادشاه گفت: این‌ها حالا دزد نیستند، کسب بوریابافی را از من یاد گرفته اند و بعد از این می‌توانند از راه حلال نان پیدا کنند.

پادشاه آن‌ها را به خاطر این که به کسب درستی روی آورده بودند، بخشید.

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید.
- متن درس را به نوبت با آواز بلند بخوانید.

واژه‌های «بوریا، سپاهی و پادشاه» را در جمله‌های مناسب به کار برده، در کتابچه‌های خود بنویسید.

بشنو و بگو

کی بوریاباف بود؟

کی عبدالله را با خود برد؟

چرا عبدالله نزد پادشاه بر نگشت؟

عبدالله به پادشاه چه گفت؟

- در گروه‌ها راجع به مفهوم قصه با هم بحث کنید.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا
۱	بوریا	یک نوع فرش که از نی بافته می‌شود
۲	کسب	پیشه، صنعت

برای کلمه‌های «شُکر، شیر، بوریا و کسب» جمله‌های مناسب در کتابچه‌های تان بنویسید.

درس
بیست‌وچهارم

چیستان

شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و با ادبیات عامیانه آشنا شوند.

پرسش‌ها

۱ - تا حال نام چیستان را شنیده‌اید؟

۲ - اگر کدام چیستانی را به خاطر دارید، بگویید.

دیروز معلم دری به ما گفت: شاگردان عزیز! یک چیزی را از شما می‌پرسم، دقت کنید، پاسخش را پیدا کنید. ما همه منتظر بودیم. معلم ما گفت: آن چیست که در کابل یک، در پکتیا هفت، در نیمروز چهار و در مزار شریف هفت تا است؟ همه در فکر رفتیم

که این چه قسم پرسش است. هر قدر کوشیدیم پاسخ را پیدا نتوانستیم. معلم ما گفت: پاسخ تعداد نقطه‌هایی است که در این کلمه‌ها به کار رفته است. این نوع پرسش‌ها را چیستان می‌گویند. چیستان در بین مردم ما زیاد رواج دارد و جزء ادبیات عامیانهٔ ما است؛ بعد معلم ما چند چیستان دیگر گفت و هدایت داد تا ما پاسخ آن‌ها را پیدا کنیم؛ مانند:

رفتم در راه یافتم گیاه، مغزش سفید، پوستش سیاه

(جلغوزه)

اسپ عجیبی دیـــــدم	شش پا و دو ســم دارد
عجایب‌تر از آن بشنــو	میـــان پشت، دم دارد

(ترازو)

صندوقچهٔ فلفلی، نه قفل دارد نه کلی

(چهارمغز)

قدش به قلم ماند و بویش به صنوبر
شش نان فتیر دارد و یک کاسه مزعفر

(گل نرگس)

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- کلمه‌های «کابل، پکتیا، نیمروز و مزار شریف» را روی تخته به حرف‌ها تجزیه کنید و بگویید هر کدام دارای چند حرف می‌باشد.
- دو دو کلمه‌یی بنویسید که هر کدام دارای دو، سه و چهار هجا باشد، به گونهٔ نمونه:

آفـ - ـتاب

- دو چیستانی را که در متن درس آمده است، در کتابچه‌های خود املا بنویسید.

بشنو و بگو

چیستان‌ها مربوط به کدام بخش ادبیات است؟

چیستان‌ها را با هم تمرین کنید.

آیا از گفتن و شنیدن چیستان لذت می‌برید؟

محاورهٔ زیر را دو دو نفر تمرین کنید:

زبیر از نذیر پرسید: رفتم در راه، یافتم گیاه، مغزش سفید، پوستش سیاه چیست؟

نذیر: فکر کنم، جلغوزهٔ سیاه است.

زبیر: بلی، این چیستان را از کتاب دری آموخته‌ام.

نذیر: چیستان‌ها را برای چه می‌گویند؟

زبیر: چیستان‌ها برای سرگرمی، پرورش قوهٔ تفکر و تقویت حس کنجکاوی گفته می‌شود. این نوع چیستان و معماگویی در بین مردم ما زیاد رواج دارد. مردم در شب‌های طولانی زمستان بیشتر به چیستان، قصه و افسانه گفتن می‌پردازند؛ همین موضوعات بخش بزرگ ادبیات ما را ساخته است.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا
۱	سم	ناخن اسپ
۲	صنوبر	یک نوع گیاه
۳	مزعفر	زعفران
۴	زعفران	یک نوع گل
۵	فتیر	نارسیده

چیستان‌ها را به خاطر سپرده، در کتابچه‌های خود بنویسید.

درس
بیست و پنجم

ترحم بر حیوان‌ها

شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و ترحم بر حیوان‌ها را بیاموزند.

پرسش‌ها

۱- شما به کدام حیوان بیشتر علاقه دارید؟

۲ – به نظر شما، با حیوان‌ها چگونه باید رفتار کنیم؟

دیروز هنگامی که از مکتب به خانه می‌رفتم، در راه چند طفل را دیدم که با چوب و سنگ یک مرغ و چوچه‌هایش را اذیت می کردند. مرغ بیچاره از این سو به آن سو می‌پرید و نگران چوچه‌هایش بود.

طفل‌ها از این کارشان شادی می‌کردند. خواستم مانع شان شوم؛ اما فایده نداشت؛ در این وقت مردی از راه رسید و متوجه این‌کار طفل‌ها شد. مرد رو به آن‌ها کرده، گفت: دخترها و پسرهای خوب! شما می‌دانید که این حیوان مانند ما و شما جان دارد؟ اگر آن را با سنگ و چوب بزنید درد احساس می‌کند؛ پس نباید با حیوان‌ها رفتار نادرست انجام دهیم. این موجودات برای ما نفع می‌رسانند، ما نیز باید بر آن‌ها ترحم داشته باشیم. دخترها و بچه‌های خوب پرنده‌ها را از آشیانهٔ شان جدا نمی‌سازند؛ حیوان‌های دیگری را که در نزدیکی آن‌ها زنده‌گی دارند، اذیت نمی‌کنند. به موقع به آن‌ها آب و خوراک می‌دهند. اگر ما با این حیوان‌ها بدرفتاری کنیم خدای بزرگ بالای ما قهر می‌شود. طفل‌ها که از کار خود پشیمان بودند، از مرد سپاس‌گزاری کرده و گفتند که بعد از این باعث اذیت و آزار هیچ حیوانی نمی‌شوند.

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید و واژه‌هایی را که در آن حرف‌های «پ و گ» به کار رفته است، بیرون‌نویس کنید.
- متن درس را به نوبت و با آواز بلند بخوانید.
- واژه‌های زیر را در جمله‌های مناسب به کار برده، روی تخته بنویسید.

«آشیانه، مرغ، حیوان‌ها»

- نام چند حیوان را در کتابچه‌های خود بنویسید.

مانند: پشک، ...

بشنو و بگو

- کی مرغ و چوچه‌هایش را آزار می‌داد و چرا؟
- مرد به طفل‌ها چه گفت؟
- طفل‌ها در پاسخ مرد چه گفتند؟
- **محاورۀ زیر را در صنف دو دو نفر تمرین کنید:**

فریده: بهار جان! دیروز در راه چند طفل را دیدم که مرغی را اذیت می‌کردند.

بهار: آیا نمی‌دانستند که این کار شان نادرست است؟

فریده: آن‌ها از پر زدن مرغ، شادی می‌کردند. من کوشش کردم مانع شان شوم، اما فایده نداشت.

بهار: بعد چه شد؟

فریده: تا اینکه مردی از راه رسید و آن‌ها را متوجه ساخت.

بهار: آن مرد چه گفت؟

فریده: آن مرد گفت: دخترها و بچه‌های خوب، پرنده‌گان و دیگر حیوان‌ها را اذیت نمی‌کنند؛ زیرا حیوان‌ها به ما فایده می‌رسانند.

بهار: بلی، حیوان‌ها نباید مورد اذیت قرار گیرند؛ زیرا خداوند ﷻ نیز بالای‌ما قهر می‌شود.

فریده: بلی چنین است، آن طفل‌ها نیز از کار خود پشیمان شدند و از مرد سپاس‌گزاری کرده، گفتند این کار را تکرار نمی‌کنند.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا
۱	مانع	بازدارنده، منع کننده
۲	اذیت	آزار
۳	محافظت	نگهداری

در مورد ترحم بر حیوان‌ها چند جمله در کتابچه‌های تان بنویسید.

درس
بیست‌وششم

ترانه

شاگردان درس را درست بخوانند، بنویسند و مفهوم آن را بدانند.

پرسش‌ها

۱ - کی دوست دارد ترانه بخواند؟

۲ - در تصویر زیر چه را می‌بینید؟

ما کـودکان میـهـــن باهـوش و باصفاییـــم
تـابـنده‌تـر ز نـوریـــم آیـینـــهٔ وفـــایـــیم
ما کـودکان صـلحـیـم پـــروانه‌های تـــوحیـد
خورشید روشن از ماست خـــورشید صبح جـاوید
گـــل‌هـای تـازه و شـاد گل‌های شاد و خنـــدان
بـاغ شـــگـوفه‌هاییـــم گـــــل‌واژه‌های ایمان

هـر کـودکـی که امـروز — عـلـم و هـنر ندارد
مثل درخت خشک است — دیـگر ثـمر ندارد
یـا رب تـو مهربانی — تـو صاحـب جهانی
بر مـا محـبتی کـن — یا رب تو مـی‌توانـی
کـاری بکـن خـدایا — پـاینده، دین بماند
ایـن باغ تـازه بـاشـد — ایـن سرزمین بماند

سرور «رجایی»

بخوان و بنویس

- ترانه را بعد از معلم گرامی تکرار کنید.
- چند بیت ترانه را به نوبت با آواز بلند بخوانید.
- چند بیت ترانه را روی تخته املا بنویسید.
- واژه‌هایی را که حرف «گ» دارند از متن انتخاب کرده، روی تخته بنویسید.

بشنو و بگو

- بیت‌های زیر چه مفهومی را افاده می‌کنند؟ بیان کنید.

هـر کـودکـی که امـروز		علـــم و هنـــــــر ندارد
مثل درخت خشک است		دیگــــــــر ثمـــر ندارد

- پیام درس در مورد چیست؟ بیان کنید.

- **محاورۀ زیر را در صنف تمرین کنید:**

پروین: امروز معلم ما گفت: وظیفۀ شما آموختن علم و هنر است.

شمیم: معلم صاحب خیلی نصیحت خوب کرده است!

پروین: انسان چطور می‌تواند اهل علم و هنر شود؟

شمیم: درس خواندن و هنر آموختن یگانه راهی است که انسان را صاحب علم و هنر می‌سازد، انسان باید برای به دست آوردن آن زیاد تلاش و کوشش کند، زحمت بکشد و و قت خود را بیهوده مصرف نکند.

پروین: راست گفتی، باید از همین حالا برای هر کار یک تقسیم‌اوقات منظم بسازم.

شمیم: بلی دوست خوبم، همین بهترین راه برای رسیدن به این هدفت است.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا
۱	تابنده	درخشان
۲	خورشید	آفتاب
۳	ثمر	حاصل
۴	پاینده	جاویدان، همیشه

ترانه را حفظ نموده، در کتابچه‌های تان رونویس کنید.

درس
بیست و هفتم

اتحـــاد

شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و اهمیت اتفاق و اتحاد را بدانند.

پرسش‌ها

۱ – آیا می‌دانید اتحاد و اتفاق چه فایده دارد؟

۲ – به نظر شما، نفاق و بدبینی باعث چه می‌شود؟

۳ – با اطرافیان خود چگونه باید رویه داشته باشیم؟

اتحاد و اتفاق در زنده‌گی خانواده‌گی و اجتماعی اهمیت زیاد دارد؛ دین اسلام نیز انسان‌ها را به اتحاد و همبسته‌گی امر نموده است.

ملتی که دچار نفاق و اختلاف‌های قومی، زبانی، مذهبی و منطقه‌یی باشد، با مشکلات و بدبختی‌های زیادی رو به رو می گردد.

ما باید با همهٔ قوم‌های ساکن در میهن خود؛ چون: تاجک، پشتون، هزاره، نورستانی، بلوچ، ازبک، ترکمن و غیره اتحاد و دوستی خود را حفظ کنیم و نگذاریم دشمنان افغانستان عزیز، در بین ما تفرقه بیندازند.

اتحاد را باید از خانواده، مکتب، محل کار و محیط زنده‌گی خود آغاز کنیم. با اطرافیان خود با عطوفت و مهربانی رفتار نماییم و هیچ‌گاه به آن‌ها ضرر نرسانیم.

ترانه

ما ازبکان، هزاره‌گان   پشتون و ترک و تاجکان
پروردهٔ این گلشنیم   گلدستهٔ این بوستان
افغانستان، افغانستان

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید.
- متن درس را به نوبت با آواز بلند بخوانید.
- یک یک جمله در مورد اتحاد و اتفاق بنویسید و آن را با آواز بلند بخوانید.
- یک یک بیت ترانه را به نوبت روی تخته املا بنویسید.

بشنو و بگو

- اتحاد و اتفاق در زنده‌گی خانواده‌گی و اجتماعی چه اهمیت دارد؟
- در گروه‌ها در بارهٔ پیام درس بحث کنید.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	اتحاد	وحدت، یک‌پارچه‌گی	۴	پرورده	پرورش یافته
۲	حفظ	نگهداری	۵	رغم	علیه، در مقابل
۳	اختلاف	بی‌اتفاقی	۶	عطوفت	محبت و دوستی

ترانه را حفظ کرده، در کتابچه‌های خود بنویسید.

درس
بیست و هشتم

رسم‌ها و ترانه‌های مردمی

شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و در بارهٔ ترانه‌های عامیانه معلومات حاصل نمایند.

۱ – در رسم چه می‌بینید؟
۲ – آیا تا حال سمنک خورده‌اید؟
۳ – سمنک در کدام فصل سال پخته می‌شود؟

ضرب‌المثل‌ها، چیستان‌ها، معماها، ترانه‌ها، افسانه‌ها و لطیفه‌ها، جزء ادبیات عامیانه یا مردمی‌کشور ما است.

افسانه‌ها و لطیفه‌ها در مراسم شب‌نشینی خانواده‌ها گفته می‌شود.

ترانه‌ها و ضرب‌المثل‌های محلی در گفتار مردم روزانه به کار می‌رود. بعضی از این ترانه‌ها در مراسم خاص خوانده می‌شود؛ به گونهٔ مثال: ترانهٔ محلی و زیبایی در مورد سمنک گفته شده است. سمنک یک نوع نذر و غذای شیرین است که از جوانهٔ گندم آماده

می‌شود. سمنک را بیشتر در بهار و روزهای نوروز پخته می‌کنند. در جریان پختن سمنک بانوان در اطراف دیگ نشسته، این ترانه را می‌خوانند.

سمنک در جوش ما کفچه زنیم   دیگران در خواب ما دفچه زنیم
سمنـــــک نذر بهار اســـــت   میلـهٔ شـب‌زنده‌دار اســـــت
این خوشی سال یکبار اسـت
ســـال دیگــــر یـا نصیـب
بی شکـــر شیـرینـی دارد   خـــود به خـــود رنگینی دارد
طعم خوش چو فـرنی دارد
ســـال دیگـــر یا نصیـــب
سمنک در جوش ما کفچه زنیم   دیگران در خواب ما دفچه زنیم

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید.
- متن درس را به نوبت و با آواز بلند بخوانید.
- نام رسم و رواج‌های قریهٔ تان را در کتابچه‌های خود بنویسید.
- راجع به میلهٔ گل سرخ و گل نارنج چند جمله روی تخته بنویسید.

بشنو و بگو

- سمنک چگونه غذایی است؟
- کدام میله‌ها در منطقهٔ شما وجود دارد؟
- اگر کدام ترانه، ضرب‌المثل و یا چیستان یاد دارید بگویید.
- چیستان، ضرب‌المثل و ترانه مربوط کدام بخش ادبیات است؟
- **محاورهٔ زیر را در صنف تمرین کنید:**

مینه: منیژه جان! دیشب از خانهٔ تان آواز دایره می‌آمد!

منیژه: بلی، مینه جان! دیشب سمنک پخته کردیم.

مینه: بسیار خوب، می‌شود در مورد سمنک به من معلومات بدهی؟

منیژه: بلی، سمنک یک نوع غَذا است.

مینه: از چه آماده می‌شود؟

منیژه: سمنک از جوانهٔ گندم آماده می‌شود و در دیگ روی آتش پخته می‌شود.

مینه: چرا سمنک را می‌پزند؟

منیژه: مردم ما رواج دارند این غذا را در فصل بهار پخته کنند و به مناسبت آمد بهار میله ترتیب کنند.

مینه: سمنک را تنها خود تان نوش جان می‌کنید؟

منیژه: نه، سمنک را به همسایه‌ها و خویشاوندان خود نیز می‌فرستیم.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا
۱	بانوان	زنان
۲	طعم	مزه
۳	کفچه	کفگیر، چمچه

ترانهٔ معارف

افغانستان ما   جان و جهان ما
ای هست و بود ما   ای تار و پود ما

اهل معارفیم، تعلیم کار ما
علم است شعار ما، بس افتخار ما

بدخواه ظلمتیم   ضد جهالتیم
در کسب معرفت   با عزم و همتیم

اهل معارفیم، تعلیم کارما
علم است شعار ما، بس افتخار ما

ما کار می‌کنیم   پیکار می‌کنیم
بار دیگر ترا   گلزار می‌کنیم

اهل معارفیم، تعلیم کار ما
علم است شعار ما، بس افتخار ما

بد گر نظر کند   باری به گلشنت
شرمنده دشمنت   از آهنین تنت

اهل معارفیم، تعلیم کار ما
علم است شعار ما، بس افتخار ما

حافظ ترا خدا   ای مهد آریا
این است روز و شب   ما را همین دعا

اهل معارفیم، تعلیم کار ما
علم است شعار ما، بس افتخار ما

(سید محی الدین راعی)

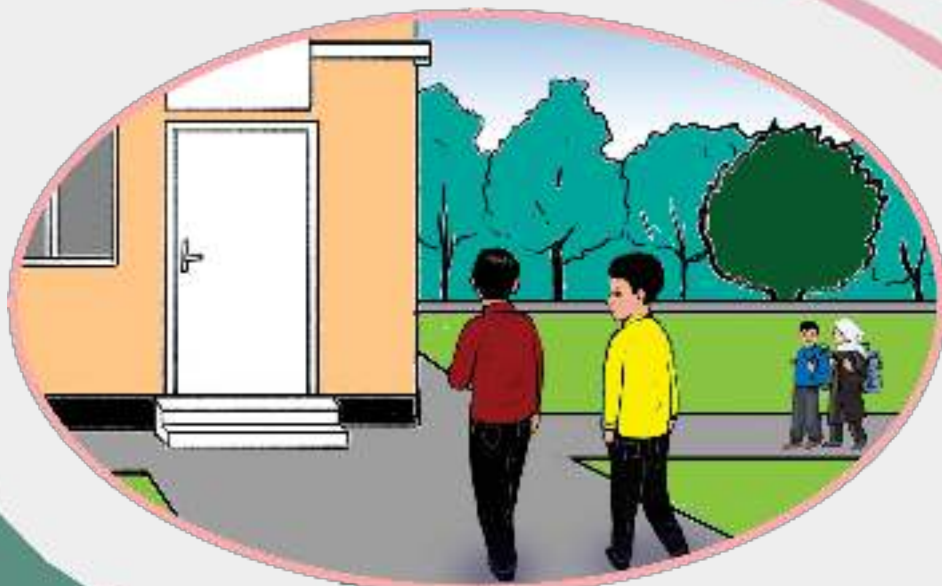

دری

صنف پنجم

برای مکاتب پشتوزبان

سال چاپ: ۱۳۹۸ هـ .ش.

دری صنف پنجم

برای مکاتب پشتوزبان

سرود ملی

دا وطن افغانستـان دی
کور د سولې کور د تورې
دا وطن د ټولـو کور دی
د پښتـون او هــزاره وو
ورسـره عرب، گوجـر دي
براهوي دي، قزلباش دي
دا هیــواد به تل ځلیږي
په سینـه کې د آسیـا به
نوم د حق مـو دی رهبـر

دا عــزت د هـر افغان دی
هر بچی یې قهرمــان دی
د بــلوڅـــو د ازبکـــو
د تـرکمنـــو د تـاجکـــو
پامیـریـان، نورسـتانیـان
هـم ایمـاق، هم پشه یان
لکه لمر پر شـنه آسـمان
لکــه زړه وي جـاویــدان
وایــو الله اکبر وایو الله اکبر